

วิธีการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าตามทัศนะของนักปรัชญาคริสเตียน

วิธีการที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงการมีอยู่ของพระเจ้า (God's existence) เป็นเรื่อง
ที่นักปรัชญาคริสเตียนส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงและเสนอแนวทางพิสูจน์ตามทัศนะของแต่ละคน
ลักษณะความคิดโดยส่วนรวมที่สำคัญก็คือการใช้ความเชื่อ (belief) และศรัทธา (faith)
เป็นจุดเริ่มต้นไปสู่แนวทางในการพิสูจน์ แต่มีรายละเอียดในวิธีการที่แตกต่างกันออกไป นัก
ปรัชญาคริสเตียนผู้เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นแบบฉบับของแนวความคิดและจุดเริ่มต้นของวิธีการ
พิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าได้แก่ เซนต์ ออกัสติน (Saint Augustine) เซนต์ แอนเซล์ม
(Saint Anselm) และ เซนต์ โทมัส อะไควนัส (Saint Thomas Aquinas) ซึ่ง
รายละเอียดของวิธีการจะได้อธิบายต่อไปตามลำดับ

2.1 วิธีการพิสูจน์ของเซนต์ ออกัสติน

2.1.1 แนวความคิดทางปรัชญา

เซนต์ ออกัสติน (354 - 430) เป็นนักปรัชญาคริสเตียนคนสำคัญในยุค
ปาตริสติก (patristic period) แนวความคิดและคำสอนในเรื่องของพระเจ้า (God)
เป็นแบบฉบับของวิธีการอธิบายถึงการมีอยู่ของพระเจ้าและการที่มนุษย์จะสามารถเข้าถึงพระ-
เจ้าได้ หลักการที่สำคัญของเซนต์ ออกัสติน คือถือเอาเรื่องความเชื่อและศรัทธาต่อพระเจ้า
เป็นหลักของการให้คำอธิบายทุกสิ่งเกี่ยวกับโลกและมนุษย์¹ เซนต์ ออกัสติน ได้รับอิทธิพล
จากปรัชญาของเพลโต (Plato) จึงทำให้แนวความคิดทางปรัชญาตลอดจนวิธีการพิสูจน์การ
มีอยู่ของพระเจ้าเป็นไปในแนวเดียวกับปรัชญาของเพลโต กล่าวคือ พระเจ้ามีลักษณะเป็น
แบบ (Idea) ที่มนุษย์จะสามารถเข้าถึงได้โดยปัญญาและเหตุผล

¹ Etienne Gilson, The Christian Philosophy of Saint Augustine

ทัศนะที่เกี่ยวกับมนุษย์ เซนต์ ออกัสติน มองมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ (concrete) และมีความสามารถที่จะรับรู้เกี่ยวกับความเป็นจริง (reality) โดยทั่ว ๆ ไปได้ แต่ในเรื่องของความเป็นจริงอันสูงสุด (The Absolute Reality) คือพระเจ้านั้น มนุษย์ไม่สามารถที่จะเข้าถึงความเป็นจริงอันสูงสุดนี้ได้ด้วยตัวเอง ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากพระเจ้านอกเหนือไปจากการพิจารณาด้วยปัญญาและเหตุผล ลักษณะเด่นที่ทำให้มองเห็นอิทธิพลปรัชญาของเพลโตก็คือ เซนต์ ออกัสติน มีความเชื่อว่า ความรู้ที่แท้จริงอันเป็นความรู้ชั้นสูงสุดจะต้องเป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง² ความรู้เกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายที่เปลี่ยนแปลงได้ไม่ใช่ความรู้ที่แท้จริง หมายความว่าความรู้ที่เกิดจากผัสสะ เป็นความรู้ระดับต่ำกว่าความรู้ที่เกิดจากปัญญาตามสารัตถะปรัชญาของเพลโต แบบเป็นความจริงอันสูงสุด เป็นความเป็นจริงอย่างปรนัย (objective)³ ที่เป็นอิสระอยู่ต่างหากจากจิตของผู้คิด มีลักษณะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ความรู้ของมนุษย์มีรากฐานมาจากปัญญาโดยผ่านแบบ⁴ เซนต์ ออกัสติน นำแนวความคิดนี้มาอธิบายเรื่องความรู้ของมนุษย์ว่า ความรู้ที่แท้จริงและสูงสุดของมนุษย์จะต้องเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับความจริงนิรันดร (eternal truth) ซึ่งเป็นความจริงที่เป็นปรนัย เป็นอิสระจากจิตผู้คิดความจริงนิรันดร ตามทัศนะของเซนต์ ออกัสติน ได้แก่พระเจ้า⁵ แต่ขอแตกต่างของแนวความคิดของเซนต์ ออกัสติน ที่ต่างจากเพลโตอยู่ตรงที่

005466

²Frederick Copleston, S.J., A History of Philosophy (Volume 2, Part 2; New York: A division of Doubleday & Company, Inc., 1962), p. 74.

³คัมภีร์ ที่ ส.เทศ, ปรัชญากรีก, แปลจาก A Critical History of Greek Philosophy โดย ปรีชา ช่างขวัญยืน (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2514), หน้า 103.

⁴Loc. cit.

⁵F. Copleston, op. cit., pp. 72-74.

เซนต์ ออกัสติน อธิบายว่า เพียงแค่ปัญญาและเหตุผลไม่อาจที่จะทำให้มนุษย์เกิดความรู้ที่แท้จริงอันสูงสุดได้ ปัญญาและเหตุผลเป็นเพียงการเตรียมจิตใจพร้อมที่จะรับความรู้ที่แท้จริงอันสูงสุดซึ่งมาจากพระเจ้า⁶ หมายความว่า มนุษย์ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากพระเจ้าจึงจะสามารถเข้าถึงความจริงนิรันดรได้

2.1.2 คำอธิบายเกี่ยวกับพระเจ้า

เซนต์ ออกัสติน ให้คำอธิบายเกี่ยวกับพระเจ้า เช่นเดียวกับนักปรัชญาคริสเตียนโดยทั่วไป คือพระเจ้าเป็นสิ่งที่มีความ (Being) อยู่บนขอบเขตของคำนิยาม⁷ มนุษย์ไม่อาจให้คำนิยามเกี่ยวกับพระเจ้าได้ สามารถที่จะรู้เพียงแต่ว่า

พระเจ้าเป็นสิ่งที่มีความเป็นอยู่ด้วยตนเอง เป็นนิรันดร และ
ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ เป็นสิ่งที่แน่นอนและคงสภาพที่
เป็นแน่นอนนี้เองที่มนุษย์ไม่อาจเข้าใจได้ พระเจ้าเป็นความ
สมบูรณ์ปราศจากส่วนประกอบ ปัญญา ความรู้ ความดี และ
อำนาจเป็นสาระสำคัญของพระเจ้า ซึ่งปราศจากคุณลักษณะ ภาย
สภาวะที่เป็นจิตเป็นอนันต์และปราศจากส่วนประกอบ พระเจ้า
จึงอยู่นอกเหนืออวกาศ หมายถึงไม่ใช่สิ่งที่มีที่ พระเจ้าอยู่
เหนือเหนือเวลาด้วยสภาวะที่เป็นนิรันดร... พระเจ้าอยู่นเหนือ
ทุกสิ่ง⁸

⁶Gilson, op. cit., p. 76.

⁷Ibid., p. 217.

⁸F. Copleston, op. cit., p. 87. "God, as the self existent, eternal and immutable Being, is infinite, and, as infinite, incomprehensible. God is His own Perfection, is simple, so that His wisdom and knowledge, His goodness and power, are His own essence, which is without accidents. God, therefore, transcends space in virtue of His spirituality and infinity and simplicity, as he transcends time in virtue of His eternity: ... He is above all things."

พระเจ้าตามความหมายของเซนต ออกัสติน จึงเป็นสิ่งที่มิภาวะเหนือธรรมชาติ (supernatural) เป็นแบบของความจริงทุกสิ่งที่มีในโลกมนุษย์ ด้วยสภาวะดังกล่าวนี้เองเป็นคำตอบให้เห็นว่า เหตุใดมนุษย์จึงต้องการความช่วยเหลือจากพระเจ้าในการที่จะเข้าถึงการมีอยู่ของพระเจ้าซึ่งเป็นความจริงอันสูงสุดนิรันดร

2.1.3 วิธีการพิสูจน์

แม้ว่าพระเจ้าจะเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจเข้าใจได้ด้วยความสามารถของตนเอง แต่มนุษย์ก็มีความปรารถนาและแสวงหาพระเจ้า เพราะเหตุว่ามนุษย์ต้องการความสุข⁹ ความสุขทั้งหลายที่พบได้จากโลกแห่งประสบการณ์ไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง พระเจ้าเป็นความสุขอันแท้จริงสูงสุด การที่มนุษย์สามารถรู้และเข้าใจถึงการมีอยู่ของพระเจ้าจึงเป็นการเข้าถึงสิ่งที่เป็นความสุขอันแท้จริงสูงสุด ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องการมีอยู่ของพระเจ้า วิธีการพิสูจน์ถึงการมีอยู่ของพระเจ้าตามทัศนะของเซนต ออกัสติน ประกอบไปด้วยการอ้างเหตุผล (arguments) ตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

ก. การพิสูจน์จากความจริงนิรันดร เซนต์ ออกัสติน อธิบายว่า

ความจริงนิรันดรเป็นสิ่งที่มิอยู่ และมีอยู่ในสถานะที่เป็นนิรันดร ไม่ขึ้นต่อกับสิ่งใด อยู่ภายนอกจิตของมนุษย์ มีสถานะเหนือกว่าจิต ซึ่งจิตรู้และยอมรับในสภาพที่ถูกต้องกว่าของตัวจิตเอง และยอมรับความจริงนิรันดรนั้น จิตไม่ใคร่สร้างความจริงนิรันดรและจิตก็ไม่สามารถปฏิเสธความจริงนิรันดรนี้ได้ จิตรู้ว่าความจริงนิรันดรนี้เหนือตัวจิตและควบคุมจิต ถ้าความจริงนิรันดรเป็นสิ่งที่เกิดจากจิต จิตย่อมสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปฏิเสธความจริงนี้ได้ และถาความจริงนิรันดรเป็นสิ่งที่มิมีสถานะเท่ากับจิต ตัวของความจริงนิรันดรย่อมมีคุณลักษณะที่จะเปลี่ยนแปลงได้ เหมือนกับคุณลักษณะของจิตที่เป็นสิ่งเปลี่ยนแปลงได้ จิตสามารถที่จะรู้และเข้าใจความจริงนี้ได้ในระดับต่าง ๆ กัน ในขณะที่ตัว

⁹Gilson, op. cit., pp. 6-7.

ของความจริงเป็นสิ่งที่คงที่ ควดยเหตุที่ความจริงนี้ไม่ต่ำกว่า
จิตและไม่ใญ่เท่ากับจิต , เพราะฉะนั้นความจริงนิรันดรที่กล่าว
ถึง จึงเป็นสิ่งที่เหนือกว่าจิตและพิเศษกว่าจิต¹⁰

เหตุผลสนับสนุนในการอ้างถึงการมีอยู่ของความจริงนิรันดรก็คือพิจารณา
จากความจริงทั้งหลายที่พบจากโลกแห่งประสบการณ์รอบตัวเราเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าจะต้อง
มีสิ่งที่เป็นความจริงอันสูงสุดที่เป็นมาตรฐานของความจริงทั้งหลาย การกล่าวเช่นนี้หมายความว่า
ว่า ความจริงในโลกมนุษย์เป็นภาพสะท้อน หรือหลักฐานที่แสดงถึงสิ่งที่เป็นความจริงสูงสุด
อันเป็นมาตรฐาน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือความจริงในโลกมนุษย์เป็นความจริงที่มาจากแบบ
ซึ่งเป็นความจริงนิรันดร นั่นก็คือ พระเจ้าซึ่งเป็นความจริงนิรันดร เป็นแบบของความจริง
ทั้งหลายที่มีอยู่ ปัญหาเกิดขึ้นว่า เมื่อจิตของมนุษย์มีสถานะที่ต่ำกว่าสิ่งที่เป็นความจริงนิรันดร
และอยู่ภายใต้การควบคุมของความจริงนิรันดรอันสูงสุดนี้แล้ว จิตจะสามารถรับรู้และเข้าใจ
ในการมีอยู่ของความจริงนิรันดรได้อย่างไร เช่นต ออกัสติน ทอมปัญหานี้ด้วยการอธิบายถึง
เรื่องกฎของการส่องสว่าง (illumination) ซึ่งเป็นการช่วยเหลือจากพระเจ้าในลักษณะ

¹⁰St. Augustine, De Lib. Arbit, 2,12,33. "This truth is superior to the mind, in as much as the mind has to bow before it and accept it: the mind did not constitute it, nor can it amend it: the mind recognises that this truth transcends it and rules its thought rather than the other way round. If it were inferior to the mind, the mind could change it or amend it, while if it were equal to the mind, of the same character, it would itself be changeable, as the mind is changeable. The mind varies in its apprehension of truth, apprehending it now more clearly now less clearly, whereas truth remains ever the same. Hence if truth is neither inferior nor equal to our minds, nothing remains but that it should be superior and more excellent."

ทำให้แสงสว่างแห่งปัญญาแก่จิต ทำให้จิตสามารถรับรู้สิ่งที่ เป็นความรู้ของปัญญาได้ เช่นเดียวกับ
กับดวงอาทิตย์ให้แสงสว่าง ทำให้มนุษย์สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถรับรู้ได้โดยผัสสะ
ทางตา¹¹ การช่วยเหลือจากพระเจ้าแบบที่เรียกว่า การส่องสว่าง ไม่ได้มีลักษณะเป็นการ
ช่วยเหลือของสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่าบังคับทำให้แก่สิ่งที่อยู่ใต้อำนาจ แต่เป็นการช่วยเหลือที่
แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจิตมนุษย์กับพระเจ้า เนื่องจากมนุษย์เป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้าง
ตามคัมภีร์เดิมของศาสนาคริสต์ เตียบนถาวถึงเรื่องการที่พระเจ้าสร้างมนุษย์ว่า "พระเจ้าสร้าง
มนุษย์จากฉายาของพระเจ้าเอง"¹² เพราะฉะนั้นจิตของมนุษย์จึงเป็นภาพสะท้อนของทุกสิ่ง
ที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้า และปัญญาของมนุษย์เป็นภาพสะท้อนของปัญญาที่เป็นแบบสูงสุดคือพระเจ้า
ปัญญาเป็นดาร์กอะของพระเจ้า ปัญญาจึงเป็นธรรมชาติของแบบ ควบคู่กับการช่วยเหลือ
จากพระเจ้าในแบบที่เรียกว่าการส่องสว่างจึงเป็นการช่วยเหลือปัญญาให้รู้ถึงสิ่งที่ เป็นความรู้
ของปัญญา ทำนองเดียวกับสิ่งที่ เป็นความงามอันสูงสุดช่วยให้มนุษย์รู้เกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายที่
มีความงาม นั่นก็คือจะต้องมีสิ่งที่ เป็นมาตรฐานสำคัญอันสูงสุดที่เป็นแบบของสิ่งทั้งหลายและ
คุณค่าที่พบได้ในโลกมนุษย์ ทำให้มนุษย์สามารถรู้เกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายได้ สิ่งที่เป็นมาตรฐาน
และเป็นแบบอันสูงสุดนี้คือแก่พระเจ้า ถ้ามนุษย์สามารถที่จะมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ เป็นมาตร-
ฐานอันเป็นแบบสูงสุดหรือเป็นความจริงนิรันดร์นี้ได้ มนุษย์ก็สามารถเข้าถึงการมีอยู่ของพระเจ้า

การเริ่มต้นวิธีพิสูจน์ของเซนต์ ออกัสติน โดยเริ่มจากความจริงนิรันดร์
เป็นการเริ่มต้นพิสูจน์จากสิ่งที่มีอยู่ก่อนประสบการณ์ (a priori) ไปสู่เรื่องการมีอยู่ เข้า
ลักษณะของการพิสูจน์ในแบบสัจวิทยา แต่ลักษณะเช่นนี้ไม่ได้มีอยู่ตายตัวตลอดวิธีของการพิสูจน์
ในการพิสูจน์ขั้นอื่น ๆ เซนต์ ออกัสติน อ้างหลักฐานประกอบในการพิสูจน์จากสิ่งทีนอกเหนือ
ไปจากสิ่งที่มีอยู่ก่อนประสบการณ์

¹¹F. Copleston, op. cit., p. 78.

¹²The Holy Bible, Trans, Ronald Knox (3d ed.; London: Burns
and Oates Ltd., 1959), p. 1. "So God made man in his own image,
made him in the image of God."

ข. การพิสูจน์จากความเห็นร่วมสากล (universal consent) การพิสูจน์ในขั้นนี้มาจากความเชื่อของเซนต์ ออกัสติน ว่า "ความรู้เกี่ยวกับพระเจ้าเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตของมนุษย์ทุกคนโดยธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากจิตของมนุษย์"¹³ มนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ต้องการพระเจ้า แม่ว่าจะมีผู้ที่ปฏิเสธและไม่ยอมรับในเรื่องของพระเจ้า เซนต์ ออกัสตินอธิบายว่า เป็นความบกพร่องของจิตและเป็นความผิดของบุคคลเหล่านั้นที่ไม่เชื่อในพระเจ้า เพราะเหตุว่ามนุษย์เป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้าง โดยสร้างจากฉายาของพระเจ้าเอง มนุษย์จึงมีคุณสมบัติต่างจากสิ่งอื่นที่พระเจ้าสร้างตรงที่สามารถมีความเชื่อ¹⁴ และด้วยเหตุที่พระเจ้าสร้างมนุษย์จากฉายาของพระเจ้า จิตจึงเปรียบเหมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพของพระเจ้าให้ปรากฏ จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในการที่มนุษย์จะปฏิเสธการมีอยู่ของพระเจ้า แม่มนุษย์จะคิดว่าไม่มีสิ่งที่เรียกว่าพระเจ้า แต่การคิด (thinking) ยอมรับถึงสิ่งที่ถูกคิด เพราะฉะนั้นการคิดว่าพระเจ้าไม่มีอยู่จึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าพระเจ้ามียู่ ถ้าพระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริงแล้วมนุษย์ย่อมไม่อาจที่จะคิดว่าไม่มีอยู่ได้

การพิสูจน์ในขั้นนี้เป็นการพิสูจน์จากความเชื่อซึ่งเซนต์ ออกัสติน มีความคิดว่า ความเชื่อเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การหาเหตุผลมาประกอบสิ่งที่เราเชื่อ หมายความว่าถ้าเรามีความเชื่อแล้วเราย่อมสามารถที่จะหาเหตุผลมาทำให้เราเข้าใจในสิ่งที่เราเชื่อได้ ดังเช่นเซนต์ ออกัสติน กล่าววว่า "ข้าพเจ้าเชื่อเพื่อที่ข้าพเจ้าจะเข้าใจ"¹⁵ ฉะนั้น การที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจในการมีอยู่ของพระเจ้าและปฏิเสธเรื่องของพระเจ้า จึงเป็นเรื่องของความบกพร่องของจิตในเรื่องความเชื่อ ถ้าจิตเต็มเปี่ยมด้วยความเชื่อความศรัทธาและเหตุผลแล้ว การมีอยู่ของพระเจ้าย่อมจะประจักษ์แก่จิต

¹³ St. Augustine, In Joan. Evang., 106, 17, 4, quoted in Gilson, op. cit., p. 11. "The idea of God is a knowledge shared by all and naturally inseparable from the human mind."

¹⁴ Ibid., p. 29.

¹⁵ St. Augustine, Patrologia Latina, pp. 1242-3. "I believe in order that I may understand."

ก. การพิสูจน์จากความคิด เป็นการพิสูจน์ที่แสดงให้เห็นว่าในขณะที่เราคิด (think) ความคิดย่อมบังถึงตัวผู้คิด ในขณะที่เราสงสัย (doubt) ความสงสัยย่อมบังถึงตัวผู้สงสัย สิ่งแรกที่ไต่จากการพิสูจน์ในขั้นนี้ก็คือการมีอยู่ของตัวเราที่หยั่งรู้ได้โดยอัจฉนคติญาณ (intuition) เพราะถ้าตัวเราเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่แล้ว ความสงสัยย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ ในทำนองเดียวกันกับการที่เราว่า "ถ้าฉันนึกผิดพลาด ฉันมีอยู่"¹⁶ เพราะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ไม่ได้ที่สิ่งที่ไม่มีอยู่จะทำความผิดพลาดได้ และจากข้อเท็จจริงที่ว่า "ฉันมีอยู่ ถ้าฉันนึกผิดพลาด"¹⁷ ย่อมเป็นเครื่องยืนยันถึงความถูกต้องในการมีอยู่ของ "ตัวฉัน" เพราะเหตุว่า ฉันนึกผิดพลาด เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่มีอยู่ การกล่าวเช่นนี้เป็นกรอ้างเหตุผลจากความคิดที่บริสุทธิ์ (pure thought) โดยที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่นประกอบ การมีอยู่ของตัวเราเองเป็นความจริงที่พบได้ในโลกมนุษย์ เป็นความจริงที่มาจากแบบของความจริงอันสูงสุด ซึ่งแบบของความจริงอันสูงสุดคือพระเจ้า จากการพิสูจน์ขั้นนี้ เซนต์ ออกัสติน ชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งว่า มนุษย์สามารถที่จะรู้ในการมีอยู่ของพระเจ้าไต่จากการคิด และเป็นกรคิดที่ประกอบด้วยเหตุผล เป็นความคิดอันบริสุทธิ์ที่จะเป็นแนวทางในการคิดเกี่ยวกับพระเจ้า

ง. การพิสูจน์จากความรู้ที่เกิดจากผัสสะ การพิสูจน์โดยการอ้างเหตุผลจากความรู้ที่เกิดจากผัสสะ (sense - knowledge) ไม่ได้หมายความว่าความรู้ที่เกิดจากผัสสะจะสามารถทำให้เราเกิดความรู้ในการมีอยู่ของพระเจ้าได้ เป็นแต่เพียงการชี้ให้เห็นว่าความรู้ที่เกิดจากผัสสะเกิดขึ้นได้ก็เนื่องจากการมีอยู่ของพระเจ้า ทั้งนี้เพราะเซนต์ ออกัสติน ถือว่าความรู้ที่เกิดจากผัสสะนั้นเป็นความรู้ขั้นต่ำ คำว่าผัสสะ (sensation) ตามความหมายของเซนต์ ออกัสติน หมายถึงกิจกรรมของจิตที่ใชร่างกายเสมือนหนึ่งเป็นเครื่องมือ¹⁸ เซนต์ ออกัสติน มีความเชื่อเช่นเดียวกับเพลโตในเรื่องของมนุษย์ว่าประกอบ

¹⁶ St. Augustine, op. cit., p. 1252. "If I am mistaken, I exist."

¹⁷ Loc. cit., "I exist if I am mistaken."

¹⁸ F. Copleston, op. cit., p. 71.

สะท้อนหรือปรากฏการณ์ของพระเจ้า"²¹ เพราะพระเจ้าเป็นสิ่งที่มียู เราจึงสามารถมีความรู้ที่เกิดจากผัสสะได้ แต่เราไม่อาจที่จะพิสูจน์ถึงการมียูของพระเจ้าได้จากความรู้จากผัสสะ

2.1.4 สรุปวิธีการพิสูจน์ของเซนต ออกัสติน

วิธีการพิสูจน์การมียูของพระเจ้าของเซนต ออกัสติน มีลักษณะเป็นการยืนยันและอธิบายให้เห็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการมียูของพระเจามากกว่าที่จะเป็นวิธีการพิสูจน์อย่างเป็นระบบ จากคำอธิบายของเซนต ออกัสติน เราสามารถที่จะนำมาสรุปเองได้ว่าประกอบด้วยวิธีการพิสูจน์สามแบบคือ แบบสัตวิทยา ควบการอ้างเหตุผลจากแบบของความจริงนิรันคร ไปสู่การมียูของความจริงนิรันคร แบบจักรวาลวิทยา ควบการอ้างเหตุผลจากสิ่งที่พบได้ในโลกแห่งประสบการณ์ และแบบอันตวิทยา ควบการชี้แจงให้เห็นวาระเบียบและความเป็นไปของจักรวาลเป็นสิ่งที่เกิดจากผู้สร้าง (the Creator) คือพระเจ้า²² ซึ่งการอ้างเหตุผลทั้งสามแบบนี้ปรากฏเป็นระบบที่ชัดเจนในวิธีการพิสูจน์ของเซนต แอนแซลม และเซนต โทมัส อะไควนัส สิ่งที่สำคัญที่สุดตามทัศนะของเซนต ออกัสติน ก็คือ ความเชื่อและความศรัทธา เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับจิตของมนุษย์ เพราะทั้งสองสิ่งนี้จะช่วยเตรียมจิตของมนุษย์ให้พร้อมที่จะแสวงหาเหตุผลมาสนับสนุนความเชื่อ ถ้าปราศจากความเชื่อแล้ว ก็ย่อมไม่อาจที่จะเข้าใจในการมียูของพระเจ้าได้²³ ซึ่งย่อมหมายถึงการไม่อาจเข้าถึงความสุขที่แท้จริง เป็นการขาดความรู้ขั้นสูงสุดอันจะทำให้เกิดความสุขคือปัญญา

²¹F. Copleston, op. cit., pp. 86-87. "Augustine insists that the world of creatures reflects and manifests God."

²²Ibid., p. 87.

²³Gilson, op. cit., p. 32.

2.2 วิธีการพิสูจน์ของเซนต์ แอนแซลม

2.2.1 แนวความคิดทางปรัชญา

เซนต์ แอนแซลม (St. Anselm 1033 - 1109) แห่งแคนเบอร์รี่เป็นนักปรัชญาคริสเตียนในสมัยศตวรรษที่ 11 ที่รับแนวความคิดมาจากเซนต์ ออกัสติน ความเชื่อและความศรัทธาเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมาก่อนเหตุผลและความเข้าใจ เซนต์ แอนแซลม กล่าวว่า "ข้าพเจ้าไม่ได้แสวงหาความเข้าใจเพื่อที่จะทำให้เกิดความเชื่อ แต่ข้าพเจ้าเชื่อเพื่อที่จะเข้าใจ"²⁴ ทศนคติที่สำคัญของเซนต์ แอนแซลม ก็คือการถือว่าหน้าที่ของชาวคริสเตียนทุกคนได้แก่การที่จะต้องพยายามเข้าใจและรู้อย่างมีเหตุผลในทุกสิ่งที่ตนเชื่อ ความจริง (Truth) อันเป็นความเชื่อที่สำคัญของคริสเตียนมีอยู่สองประการ ได้แก่ความเชื่อในการมีอยู่ของพระเจ้า และความเชื่อในพระตรีเอกานุภาพ (Blessed Trinity)²⁵ ความเชื่อจะต้องเกิดขึ้นก่อนในจิตของมนุษย์ แล้วจึงแสวงหาขอเท็จจริงของความเชื่อนั้น เช่นเดียวกับเซนต์ ออกัสติน เซนต์ แอนแซลม ถือว่าพระเจ้าเป็นสิ่งสูงสุดที่ประกันถึงการมีอยู่ของทุกสิ่งในโลกที่มนุษย์สามารถรับรู้ได้ เซนต์ แอนแซลม ใ้คนำเอาแนวความคิดและคำอธิบายของเซนต์ ออกัสติน ที่กล่าวยืนยันว่า ความรู้เกี่ยวกับพระเจ้าเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตของมนุษย์ทุกคนโดยธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ เซนต์ แอนแซลม นำเอาคำสอนนี้มาปรับปรุงและเริ่มต้นวิธีการพิสูจน์ในรูปแบบสัจวิทยาอย่างเป็นระบบ ความสำคัญของวิธีการพิสูจน์ของเซนต์ แอนแซลม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับบัพพิสูจน์นั้นจะสมเหตุสมผล (valid) หรือไม่ แต่อยู่ที่ตรงที่ว่าวิธีการพิสูจน์ของเซนต์ แอนแซลม เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาที่เกี่ยวกับวิธีการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าซึ่งมีทั้งฝ่ายที่เห็นควยและฝ่ายที่คัดค้าน

²⁴ St. Anselm, Proslogium, p. 7. "I do not seek to understand that I may believe but I believe in order to understand."

²⁵ ปรกฏภาคผนวก.

2.2.2 วิธีการพิสูจน์

เนื่องจากเซนต์ แอนแซลม์ มีแนวความคิดในแบบเดียวกันกับเซนต์ ออกัสติน เพราะฉะนั้นวิธีการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าจึงออกมาในลักษณะของการนำเอาแนวความคิดของเซนต์ ออกัสติน มาจัดให้เป็นระบบและขยายความเพิ่มเติม เราสามารถที่จะแบ่งวิธีการพิสูจน์ตามทัศนะของเซนต์ แอนแซลม์ ออกได้เป็นสองแบบคือ วิธีการพิสูจน์แบบจักรวาลวิทยา และแบบสัจวิทยา ซึ่งในแบบที่สองนี้เป็นวิธีการพิสูจน์ที่ทำให้เซนต์ แอนแซลม์ เป็นที่รู้จักกันทั่วไป

ก. การพิสูจน์แบบจักรวาลวิทยา ในหนังสือชื่อ Monologium เซนต์ แอนแซลม์ กล่าวถึงการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าโดยการสังเกตจากลำดับขั้นของความสมบูรณ์ของคุณค่าของสิ่งที่เราพบในโลกแห่งประสบการณ์²⁶ เช่น สิ่งที่ดี สิ่งที่ยาม เมื่อเรารับรู้สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านั้นจากประสบการณ์ จิตของเราสามารถที่จะตัดสินเปรียบเทียบลำดับขั้นของคุณค่าเหล่านั้นได้ เช่น สิ่งที่ดี ย่อมมีสิ่งที่ดีกว่า และจะต้องมีสิ่งที่ดีที่สุด ลำดับขั้นของความแตกต่างในคุณค่าเหล่านั้นแสดงให้เห็นว่าจะต้องมีสิ่งที่เป็นความดีสูงสุดเป็นมาตรฐานหรือเป็นแบบของความดี จึงทำให้จิตของมนุษย์สามารถตัดสินและ เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณค่าตามลำดับขั้นได้ สิ่งที่เป็นมาตรฐานอันสมบูรณ์สูงสุด (The absolute standard) มีลักษณะเป็นปรนัย เป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่กับจิตของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ไม่อยู่ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่น วิธีการอธิบายถึงการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าตามแบบจักรวาลวิทยาของเซนต์ แอนแซลม์ เป็นไปตามแบบคำอธิบายของเซนต์ ออกัสติน คือสรุปไ้ว่าทุกสิ่งที่มีอยู่ในโลกแห่งประสบการณ์เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีอยู่ของพระเจ้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ โลกแห่งประสบการณ์เป็นข้อเท็จจริงที่ชี้ให้เห็นถึงการมีอยู่ของพระเจ้า ซึ่งความคิดดังกล่าวนี้ปรากฏในวิธีการพิสูจน์ของเซนต์ โทมัส อะไควนัส อย่างชัดเจนว่า มนุษย์สามารถที่จะรู้ถึงการมีอยู่ของพระเจ้าได้จากผลงานของพระองค์

²⁶ F. Copleston, op. cit., p. 180.

ข. การพิสูจน์แบบสัจวิทยา การพิสูจน์ในแบบนี้เซนต์ แอนแซลล์ม เริ่มต้น จากความคิดเกี่ยวกับพระเจ้าไปสู่การมีอยู่ของพระเจ้า โดยมีรูปแบบของการอ้างเหตุผลดังต่อไปนี้คือ

พระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถคิดได้ แต่ สิ่งที่ไม่ใช่สิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถคิดได้ ต้องมีอยู่ไม่เพียงแต่ ในจิตของผู้คิดและในความคิด แต่ต้องมีอยู่นอกเหนือจิตด้วย เพราะฉะนั้นพระเจ้ามักมีอยู่ ไม่เพียงแต่ในความคิด ในจิตของผู้คิด แต่มีอยู่นอกเหนือจิตด้วย²⁷

หมายความว่า พระเจ้าเป็นสิ่งที่สูงสุดในความคิดของมนุษย์ ไม่มีสิ่งใดที่ยิ่งใหญ่กว่าพระเจ้า ที่มนุษย์จะสามารถคิดได้ การมีอยู่ของพระเจ้าไม่เพียงแต่มีอยู่เฉพาะในจิตและในความคิด ของมนุษย์เท่านั้น แต่เป็นการมีอยู่จริง ๆ ที่นอกเหนือจิตของมนุษย์ ไม่ขึ้นอยู่กับจิตของมนุษย์ มีอยู่ในสภาวะที่เป็นความสมบูรณ์สูงสุด (Absolutely Perfect)²⁸ เพราะเหตุว่า ถ้า พระเจ้าเป็นสิ่งที่อยู่เฉพาะแต่ในจิตและในความคิดของมนุษย์แต่เพียงอย่างเดียว พระเจ้า ก็จะไม่ใช่สิ่งที่ไม่ใช่สิ่งใดที่ยิ่งใหญ่กว่าที่มนุษย์จะสามารถคิดได้ เพราะธรรมชาติของจิตมนุษย์ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลง ย่อมสามารถคิดสร้างสิ่งอื่นขึ้นมาแทนที่ได้ แต่พระเจ้าเป็นความสมบูรณ์ สูงสุดที่มีสภาวะเหนือจิตมนุษย์และเหนือทุกสิ่งในโลกมนุษย์ พระเจ้าจึงเป็นสิ่งที่อยู่ทั้งในจิต ของมนุษย์ และขณะเดียวกันก็มีอยู่นอกเหนือจิต สาระสำคัญสำคัญของพระเจ้าคือการมีอยู่ (existence)²⁹ ฉะนั้น เซนต์ แอนแซลล์ม จึงยืนยันว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่มนุษย์เราจะ

²⁷ St. Anselm, op. cit., chs 14 and 18. "God is that than which no greater can be thought: But that than which no greater can be thought must exist, not only mentally, in idea, but also extramentally, therefore God exists, not only in idea, mentally, but also extramentally."

²⁸ F. Copleston, op. cit., p. 183.

²⁹ Ibid., p. 182.

มีความคิดเกี่ยวกับพระเจ้า แต่ขณะเดียวกันก็ปฏิเสธการมีอยู่ของพระเจ้า ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นการขัดแย้งตัวเอง มนุษย์ไม่สามารถที่จะคิดถึงสิ่งที่มีอยู่ว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ (non-existent)³⁰ พระเจ้าเป็นสิ่งที่มีการมีอยู่อย่างจำเป็น (necessary Being) สัมพันธ์กับการมีอยู่ของพระเจ้าเป็นสิ่งเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกัน

ในบทที่สองของหนังสือ Proslogium เซนต์ แอนแซลม์ ได้อธิบายถึงเหตุผลในการที่กล่าวยืนยันว่า เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในการที่มนุษย์เราจะมีความคิดเกี่ยวกับพระเจ้า แต่ขณะเดียวกันก็ปฏิเสธการมีอยู่ของพระเจ้า เพราะเหตุว่าสิ่งที่มนุษย์เข้าใจยอมมีอยู่ในความเข้าใจของมนุษย์ แม่ว่าจะมีคนโง่ที่คิดว่าไม่มีพระเจ้า แต่ในขณะที่คนโง่ได้ยื่นขอความ "สิ่งที่ไม่มีความเข้าใจใหญ่กว่าความมนุษย์จะสามารถคิดได้" คนโง่ยอมเข้าใจในข้อความที่ได้นั้น สิ่งที่คนโง่เข้าใจยอมมีอยู่ในความเข้าใจของเขา แมว่าตัวเขาเองอาจไม่เข้าใจว่าสิ่งนั้นมีอยู่³¹ เซนต์ แอนแซลม์ อธิบายว่า สิ่งที่เราเข้าใจกับความเข้าใจว่าสิ่งนั้นมีอยู่เป็นคนละเรื่องกัน³² เปรียบเทียบได้กับจิตรกรยอมตกลงคิดก่อนว่าตนจะวาดรูปอะไร สิ่งที่จิตรกรคิดจะวาดมีอยู่ในความเข้าใจของเขา แต่ตัวจิตรกรจะสามารถเข้าใจว่าสิ่งที่มีอยู่ในความคิดความเข้าใจของตนมีอยู่ก็ต่อเมื่อใดว่าสภาพของสิ่งที่มีอยู่ในความเข้าใจนั้นเสร็จสิ้นลงเป็นภาพที่สมบูรณ์ จากตัวอย่างนี้ เซนต์ แอนแซลม์ ต้องการชี้ให้เห็นว่า "สิ่งใดที่เป็นที่เข้าใจยอมเป็นสิ่งที่มีอยู่ในความเข้าใจ"³³ แม้แต่คนโง่อย่างน้อยก็จะต้องยอมรับว่าสิ่งที่ไม่มีความเข้าใจใหญ่กว่าที่มนุษย์จะสามารถคิดได้ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในความเข้าใจของตน และสิ่งที่ไม่มีความเข้าใจใหญ่กว่าที่มนุษย์จะสามารถคิด จะต้องมีอยู่นอกเหนือจิตของผู้คิด มีลักษณะเป็นปรนัย เพราะถ้าเป็นสิ่งที่มีอยู่เฉพาะแต่ในจิตหรือในความคิดแล้วย่อมไม่อาจเป็นสิ่งที่สูงสุด

³⁰ John Hick, The Existence of God (London: The Macmillan Company, 1968), p. 25.

³¹ Ibid., p. 26.

³² Loc. cit.

³³ St. Anselm, op. cit., ch. 2. "Whatever is understood is in the understanding."

ในความคิดของมนุษย์หรือสิ่งที่ไม่มีความคิดใดยิ่งใหญ่กว่าที่มนุษย์จะสามารถคิดได้ ด้วยเหตุนี้ เซนต์ แอนแซลม์ จึงสรุปว่า พระเจ้าเป็นสิ่งที่มีความเข้าใจและมีอยู่อย่างแท้จริง (truly exists) นอกเหนือจากจิต

จากบทที่สามของ Proslogium เซนต์ แอนแซลม์ ได้อธิบายต่อไปว่า เป็นไปไม่ได้ที่พระเจ้าจะไม่มีอยู่แม้แต่ในความคิด³⁴ หมายความว่า เราไม่อาจที่จะคิดว่า พระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ เหตุผลก็คือสิ่งที่เราสามารถคิดว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ ย่อมไม่อาจถูกคิดว่าเป็นสิ่งไม่มีอยู่ สิ่งที่มีอยู่มีภาวะเหนือกว่าสิ่งที่เราสามารถคิดว่าเป็นสิ่งไม่มีอยู่ การคิดว่าสิ่งที่มีอยู่เป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่เป็นการขัดแย้งตัวเอง ซึ่งโลกกล่าวมาแล้วในตอนต้น เซนต์ แอนแซลม์ กล่าววว่า ความคิดของมนุษย์เราแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ³⁵ ลักษณะแรกเป็นความคิดของมนุษย์ที่เกี่ยวกับคำพูด (words) หรือข้อความที่อธิบายถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใด ลักษณะที่สองเป็นความคิดที่เกี่ยวกับตัวของสิ่ง (thing) โดยตรง ในลักษณะแรกซึ่งเป็นเรื่องของคำพูดและข้อความ พระเจ้าอาจถูกคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ได้ แต่ในลักษณะที่สองของความคิดซึ่งเป็นความเข้าใจโดยตรงแล้ว การคิดว่าพระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ ย่อมเป็นไปไม่ได้ เซนต์ แอนแซลม์ สรุปว่า "ดังนั้นผู้ใดที่เข้าใจว่าพระเจ้านั้นมีอยู่ย่อมไม่อาจคิดว่าพระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ได้"³⁶

2.2.3 ข้อคัดค้านของเกานิโล

เกานิโล (Gaunilo) บาทหลวงผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการพิสูจน์ของ เซนต์ แอนแซลม์ ได้เขียนหนังสือคัดค้านความคิดของ เซนต์ แอนแซลม์ ในสาระสำคัญดังต่อไปนี้

³⁴ Ibid., ch. 3.

³⁵ Ibid., ch. 3.

³⁶ Ibid., ch. 3. "He, therefore, who understands that God thus exists can not think of him as nonexistent."

ก. พระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถรับรู้ได้โดยมนุษย์³⁷ การรับรู้ตามความคิดของเกานิโล หมายถึงความเข้าใจที่สามารถนึกภาพ (imagine) เกี่ยวกับสิ่งที่เราเข้าใจได้ เกานิโลมีความเห็นว่า ความเป็นจริงของพระเจ้าไม่ได้มีส่วนสัมพันธ์กับความเข้าใจของมนุษย์ ในขณะที่เราไต่ถามข้อความ "สิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าทุกสิ่งที่สามารถรับรู้ได้"³⁸ ผู้ฟังไม่สามารถเกิดความเข้าใจหรือรับรู้อะไรได้เลย เพราะเหตุว่าผู้ฟังไม่อาจที่จะนึกภาพภาพของสิ่งที่เป็นความจริงหรือแม้แต่กับเปรียบเทียบเกี่ยวกับสิ่งที่มีลักษณะคล้ายกันก็ไม่อาจทำได้ เพราะความเป็นจริงของพระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีลักษณะคล้ายหรือเหมือนกับสิ่งใด³⁹ ซึ่งตรงกันข้ามกับกรณีที่เราไต่ถามข้อความเกี่ยวกับบุคคล แม้ว่าเราจะไม่เคยรู้จัก ไม่เคยเห็นและไม่รู้ว่าบุคคลผู้นั้นมีอยู่หรือไม่ แต่เราก็สามารถที่จะรับรู้และเข้าใจใจว่าบุคคลผู้ใดข้อความกล่าวถึงนั้นมีลักษณะเช่นไร โดยการนึกถึงลักษณะของ "คน" โดยทั่ว ๆ ไป ความคิดที่เกี่ยวกับลักษณะของคนโดยทั่วไปหรือโดยส่วนรวม (general) มีความสัมพันธ์กับการรับรู้และความเข้าใจของผู้ฟัง ทำให้สามารถนึกภาพของสิ่งที่ตนเข้าใจได้ แต่ในกรณีของพระเจ้าข้อความ "สิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าทุกสิ่งที่สามารถรับรู้ได้" ไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ เกิดขึ้นในการรับรู้หรือความเข้าใจของผู้ฟัง ฉะนั้นความเข้าใจที่เกิดจากการไต่ถามข้อความ "สิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าทุกสิ่งที่สามารถรับรู้ได้" จึงเป็นเพียงความเข้าใจในคำพูด แต่ไม่ได้เข้าใจในความหมายหรือความจริงแต่อย่างใด ความเป็นจริงของพระเจ้าจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจรับรู้ได้

ข. ความผิดพลาดของตัวอย่าง เกานิโลคัดค้านว่า การที่เซนต์ แอนแซลัมยกตัวอย่างเรื่องจิตรกรกับการวาดภาพมาเปรียบเทียบให้เห็นว่า สิ่งที่ถูกเข้าใจย่อมมีอยู่ใน

³⁷Gaunilo, Liber pro Insipiente, parag. 4. "God can not be conceived by man."

³⁸Ibid., parag. 4, I. 126.29, 127.23. "That which is greater than everything that can be conceived."

³⁹Loc. cit.

ความเข้าใจและมีอยู่จริง นั้นเป็นความนิคพลาตและเป็นการยกตัวอย่างที่ดี เพราะเหตุว่า
 ก่อนที่ภาพจะวาดเสร็จสิ้นลง สิ่งที่เกิดขึ้นในความคิดของจิตรกรคือจินตนาการทางศิลปะ
 (artistic imagination) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความเข้าใจของจิตรกร เป็นความคิด
 สร้างสรรค์ที่เกิดจากความคิดของมนุษย์เอง ไม่ใช่ความเข้าใจที่มาจากสิ่งอื่น⁴⁰ เพราะ
 ฉะนั้นเมื่อเราได้ยินข้อความ 'สิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าทุกสิ่งที่สามารถรับรู้ได้' แม้ว่าเราจะเข้าใจ
 ในคำพูดหรือข้อความนั้น แต่ลักษณะของความเข้าใจก็เป็นคนละแบบกับความเข้าใจของจิตรกร
 เกี่ยวกับสิ่งที่ตนจะวาด เพราะความเข้าใจของจิตรกรเกี่ยวกับสิ่งที่ตนจะวาดเป็นความคิด
 ทางจินตนาการของจิตรกร จิตของจิตรกรสร้างสิ่งนั้นขึ้น แต่ความเข้าใจในสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า
 ทุกสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ เป็นความเข้าใจที่ไม่ได้เกิดจากจิตมนุษย์ แต่เป็นความเข้าใจที่มาจาก
 จิตของมนุษย์ จึงไม่อาจนำมาเปรียบเทียบเป็นเรื่องของจิตรกรได้

ค. ความคิดไม่ไ้เป็นหลักประกันถึงการมีอยู่ ในทำนองเดียวกัน เกา-
 นิโลได้ให้คำอธิบายว่า ความคิดของมนุษย์เราที่เกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายไม่ไ้เป็นหลักประกันถึง
 การมีอยู่ของสิ่งที่เราคิด หมายความว่า เราสามารถนึกหรือคิดเกี่ยวกับสิ่งใด ๆ ได้โดยไม่
 จำเป็นว่าสิ่งที่เราคิดจะต้องมีอยู่จริง ๆ เช่น เราอาจจะนึกภาพของเกาะที่มีความสมบูรณ์
 ได้โดยที่เกาะนั้นไม่ไ้มีอยู่จริง แต่ถ้าจะถือว่าความคิดเกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายเป็นหลักประกันถึง
 การมีอยู่ของสิ่งนั้นแล้ว เกาะในจินตนาการของเราที่ย่อมจะต้องมีอยู่จริง ๆ ค้วย⁴¹ เกา-
 นิโลกกล่าวว่า เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ไ้ที่เรานำเอาสิ่งที่เป็นความคิดมาสู่สภาพเป็นจริงที่เป็น
 ระเบียบตามธรรมชาติ การที่เราจะเชื่อหรือสามารถรับรู้ถึงการมีอยู่ของสิ่งที่จิตของเรา
 ไม่เคยรู้จักมาก่อนเลยไ้ นั้น จะต้องมึสิ่งนั้นมาปรากฏให้เห็นว่ามึอยู่จริง หมายความว่า
 จะต้องมีการพิสูจน์ให้เห็นชัดค้วยเหตุผลที่มึข้อสงสัยใน การมีอยู่ของสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าสิ่งทั้ง-
 หลาย ถ้าเป็นเพียงการรับรู้จากคำพูด เราย่อมไม่อาจที่จะเข้าใจได้ และไม่ใช่วิธีการ
 พิสูจน์ว่าสิ่งนั้นมีอยู่ในความเป็นจริง ฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่เราย่อมจะสงสัยหรือปฏิเสธในการ

⁴⁰ Ibid., parag. 3, I. 126.14-28.

⁴¹ Ibid., parag. 6, I. 128.14-32.

ไม่มีอยู่ของสิ่งที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่สามารถรับรู้ได้⁴² เกานิโลอธิบายว่า ถ้าสิ่งที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถรับรู้ได้เป็นสิ่งที่มีความเป็นจริงแล้ว จะต้องมีความเหตุผลในการพิสูจน์ให้เห็นชัดสองประการ คือ ประการแรกจะต้องอธิบายได้อย่างชัดเจนและสมเหตุสมผลเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของสิ่งที่มีความจริงยิ่งใหญ่เหนือสิ่งอื่นว่ามีลักษณะเช่นไร เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเกิดความเข้าใจในประการแรกนี้ได้แล้วก็จะนำไปสู่ความเข้าใจประการที่สองได้ว่า จากลักษณะที่ตนสามารถเข้าใจได้นั้นเป็นลักษณะที่เหนือและยิ่งใหญ่กว่าทุกสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ นั่นก็คือการพิสูจน์ว่าสิ่งที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถรับรู้ได้เป็นสิ่งที่มีความเป็นจริง

2.2.4 คำตอบและข้อสรุปของเซนต์ แอนแซลล์ม เซนต์ แอนแซลล์ม ได้ตอบโต้ข้อคัดค้านของเกานิโล ดังต่อไปนี้

จากข้อคัดค้านประการแรกที่เกานิโลอ้างว่า พระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่อาจรับรู้ได้โดยมนุษย์ เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจหรือการรับรู้นั้น เซนต์ แอนแซลล์มโต้ตอบว่า ในขณะที่เราได้ยินข้อความ สิ่งที่ไม่ใช่สิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถรับรู้ได้ ตัวเราผู้ฟังยอมเข้าใจในข้อความที่ได้ยิน จะมีแต่เฉพาะคนโง่ปัญญาทึบเท่านั้นที่ไม่อาจเข้าใจในข้อความนี้ได้ สิ่งที่เราเข้าใจยอมมีอยู่ในความเข้าใจของเรา เพราะเหตุว่าสิ่งที่จะถูกเข้าใจโดยยอมต้องผ่านวิธีการของความเข้าใจ (act of understanding)⁴³ และสิ่งที่เราจะรับรู้โดยยอมต้องผ่านวิธีการของการรับรู้ (act of conception)⁴⁴ เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราเข้าใจยอมต้องมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจและการรับรู้ แม้ว่าในกรณีของพระเจ้าซึ่งเราไม่อาจที่จะรับรู้และเข้าใจได้อย่างสมบูรณ์ แต่เราก็สามารถที่จะรับรู้

⁴² Ibid., parag. 7, I. 129, I-10.

⁴³ John Hick & Arthur McGill, op. cit., p. 13.

⁴⁴ Loc. cit.

และเข้าใจได้ในอีกลักษณะหนึ่ง เช่นเดียวกับที่เราไม่อาจมองเห็นและรับรู้การมีอยู่ของดวงอาทิตย์ได้โดยการมองด้วยตาเปล่าโดยตรง แต่จากแสงสว่างของดวงอาทิตย์ย่อมสามารถที่จะทำให้เรารับรู้ถึงการมีอยู่ของดวงอาทิตย์ได้ เซนต์ แอนแซลม์ อธิบายว่า มนุษย์สามารถที่จะรับรู้และเข้าใจในการมีอยู่ของพระเจ้าได้ด้วยการบวนการคิดเปรียบเทียบที่มีเหตุผลของจิต⁴⁵ โดยเปรียบเทียบจากสิ่งที่พบในโลกแห่งประสบการณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงมาแล้วในวิธีการพิสูจน์แบบจักรวาลวิทยาของเซนต์ แอนแซลม์

จากข้อคัดค้านประการที่สองเกี่ยวกับเรื่องการยกตัวอย่างจิตรกรรมกับรูปภาพซึ่งเกานิโลโต้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดี เพราะเหตุว่าสิ่งที่จิตรกรเข้าใจเป็นจินตนาการทางศิลปะของจิตรกรเอง เป็นสิ่งที่จิตสร้างขึ้นซึ่งเป็นคนละกรณีกับความเข้าใจใน สิ่งที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถรับรู้ได้นั้น เซนต์ แอนแซลม์ ได้ตอบว่า การยกตัวอย่างเรื่องจิตรกรมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่ามีบางสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจได้แม้ว่าสิ่งนั้นจะถูกเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ ไม่ได้มีความต้องการหรือความมุ่งหมายที่จะอธิบายว่า 'สิ่งที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถรับรู้ได้' เป็นสิ่งที่มีลักษณะ เช่นเดียวกับสิ่งที่มีอยู่ในความคิดของจิตรกร

จากข้อคัดค้านประการที่สามซึ่งเกานิโลโต้คัดค้านว่า ความคิดเกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายไม่ได้เป็นหลักประกันถึงการมีอยู่ของสิ่งนั้น เพราะถ้าเช่นนั้นแล้ว เกาะในจินตนาการก็ย่อมจะต้องเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงด้วย เซนต์ แอนแซลม์ ตอบโต้ในเรื่องนี้ว่า ความคิดหรือจินตนาการของเราที่เกี่ยวข้องกับเกาะ แม้ว่าจะเป็นเพียงเกาะในจินตนาการ แต่ก็ เป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นจากสิ่งที่มีอยู่รอบตัวเรา เช่น น้ำ แผ่นดิน ต้นไม้ ภูเขา ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีลักษณะของการมีจุดเริ่มต้นและมีจุดจบ รวมทั้งเป็นสิ่งที่มีส่วนประกอบจากสิ่งอื่น ๆ ฉะนั้นย่อมเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ได้⁴⁶ แต่สำหรับพระเจ้าซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถรับรู้ได้ เป็นสิ่งที่อยู่เหนือการเริ่มต้นและสิ้นสุด และในขณะที่เรานึกถึงพระเจ้าจะต้องนึกถึงในลักษณะที่เป็น

⁴⁵Ibid., p. 14.

⁴⁶John Hick, op. cit., p. 29.

ส่วนรวมทั้งหมดปราศจากส่วนประกอบ จากลักษณะเช่นนี้เอง พระเจ้าจึงไม่อาจเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ได้แม้แต่ในความคิด เมื่ออธิบายมาถึงจุดนี้ความคิดของเซนต ออกัสติน ปรากฏชัดขึ้น เมื่อเซนต แอนแซลม อธิบายว่า ในขณะที่มีผู้กล่าวว่า "ฉันคิดว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่" คำว่าฉันคิด (I think) ชี้ให้เห็นว่าตัวฉันจะต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสองประการนี้คือ

1. คิดเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถรับรู้ได้
2. ไม่ได้คิดเกี่ยวกับอะไรเลย

เซนต แอนแซลม กล่าวว่า ถ้าตัวฉันไม่ได้คิดเกี่ยวกับอะไรเลย แสดงว่าฉันไม่ได้คิดเกี่ยวกับสิ่งที่ฉันคิดว่าไม่มีอยู่ แต่ถ้านึกก็ยอมแสดงว่าฉันคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่าที่จะสามารถรับรู้ได้ สรุปแล้วผลที่ได้จากคำอธิบายก็คือ แม้แต่ในความคิดมนุษย์ก็ไม่อาจคิดว่าพระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ได้

สาระสำคัญตามทัศนะของเซนต แอนแซลม ก็คือ พระเจ้าเป็นสิ่งสมบูรณ์สูงสุดที่มีลักษณะเป็นแบบ ซึ่งมนุษย์จะสามารถเข้าใจได้ควยปัญญาและเหตุผลโดยมีความเชื่อและศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้น ความรู้และการเข้าใจในการมีอยู่ของพระเจ้าเป็นสิ่งตอมนองความเชื่อและความศรัทธาที่พระเจ้าให้แก่มนุษย์ นั่นก็คือจุดสุดท้ายของคำอธิบายของเซนต แอนแซลม มีลักษณะเช่นเดียวกับเซนต ออกัสติน คือมนุษย์ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากพระเจ้าจึงจะสามารถเกิดความเข้าใจอันแท้จริงได้ ดังขอความที่เซนต แอนแซลม กล่าวว่า "ขอบพระทัยพระองค์ พระผู้เป็นเจ้า เพราะเหตุว่าจากแสงสว่างที่พระองค์ประทานมา เคียวนี้ข้าพระองค์เข้าใจในสิ่งที่ข้าพระองค์เชื่อ ถึงแม้ว่าข้าพระองค์ปฏิเสธในการมีอยู่ของพระองค์ ข้าพระองค์ก็ยังเข้าใจในความจริงของการมีอยู่ของพระองค์อยู่นั่นเอง"⁴⁷

⁴⁷St. Anselm, op. cit., ch. 4. "Thanks be to thee, good Lord, thanks be to thee, because I now understand by thy light what I formerly belived by thy gift, so that even if I were to refuse to believe in thy existence, I could not fail to understand its truth."

2.3 วิธีการพิสูจน์ของเซนต์ โทมัส อะไควนัส

2.3.1 เปรียบเทียบทัศนะของเซนต์ โทมัส อะไควนัส กับเซนต์ ออกัสติน และ เซนต์ แอนแซลม

เซนต์ โทมัส อะไควนัส (St. Thomas Aquinas 1224 - 1277)

เป็นนักปรัชญาคริสเตียนที่อยู่ในระยะหลังจากเซนต์ แอนแซลม สองศตวรรษ ทัศนะที่ใหม่เกี่ยวกับระหว่าง โทมัส อะไควนัส เซนต์ ออกัสติน และเซนต์ แอนแซลม ก็คือ ถู้อเอาเรื่องความเชื่อและความศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นของการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้า เซนต์ โทมัส อะไควนัส มีความเชื่อเช่นเดียวกับเซนต์ ออกัสติน ว่ามนุษย์มีความปรารถนาในความสุขทำให้มนุษย์แสวงหาความสุข แต่ความสุขที่เป็นความสุขอันสมบูรณ์สูงสุดคือพระเจ้า เพราะฉะนั้นมนุษย์จะสามารถเข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้ด้วยการเข้าถึงพระเจ้า แต่ทัศนะในการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าของเซนต์ โทมัส อะไควนัส แตกต่างจากวิธีการพิสูจน์ของเซนต์ ออกัสติน และเซนต์ แอนแซลม เพราะเหตุว่าแนวความคิดของเซนต์ โทมัส อะไควนัส ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาของอริสโตเติล (Aristotle) ซึ่งเชื่อในความเป็นจริงของโลกแห่งประสบการณ์ เหตุผลของมนุษย์เป็นส่วนสำคัญในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ตามปรัชญาของอริสโตเติล ความรู้ของมนุษย์แบ่งออกเป็นหลายระดับ แต่ความรู้ชั้นสูงสุดจะต้องเป็นความรู้ที่เกิดจากปัญญา เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักการแรก (First Principle) เซนต์ โทมัส อะไควนัส นำแนวความคิดนี้มาอธิบายในเรื่องการมีอยู่ของพระเจ้าโดยถือว่าพระเจ้าเป็นหลักการแรกอันสูงสุดที่มนุษย์จะสามารถรู้และเข้าใจได้ด้วยการปัญญาและเหตุผล เซนต์ โทมัส อะไควนัส ไม่เห็นด้วยกับวิธีการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าตามแบบของเซนต์ ออกัสติน บางข้อ และของเซนต์ แอนแซลม ที่พิสูจน์จากความคิดเกี่ยวกับพระเจ้าไปสู่การมีอยู่ของพระเจ้า การมีอยู่ของพระเจ้าตามทัศนะของเซนต์ โทมัส อะไควนัส จะต้องมามีวิธีการพิสูจน์ที่ชัดเจนสมเหตุผลอยู่ในขอบข่ายของเหตุผลตามธรรมชาติของมนุษย์ เป็นวิธีการพิสูจน์ที่อ้างจากประสบการณ์ไปสู่การมีอยู่ของพระเจ้า เซนต์ โทมัส อะไควนัส กล่าวว่า "เราสามารถพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าได้จากผลงานของพระองค์ แม้ว่าจากผลงานเหล่านั้นเราไม่สามารถที่จะรู้ถึงพระ-

เจ้าโคโย่างสมบูรณ์ ดังที่พระองค์เป็นตามสารัตถะของพระองค์⁴⁸ ควบคู่กับการพิสูจน์ของ เซนต์ โทมัส อะไควนัส จึงเป็นการพิสูจน์ซึ่งแบ่งเป็นข้อพิสูจน์แบบจักรวาลวิทยา 4 ข้อ และ แบบอันตวิทยา 1 ข้อ รวมเป็น 5 ข้อ

2.3.2 วิธีการพิสูจน์

วิธีการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าของเซนต์ โทมัส อะไควนัส ประกอบด้วย คววิทยวิธีการอภิปรัชญา 5 ประการ ดังต่อไปนี้⁴⁸

ก. ข้อพิสูจน์ประการแรก เป็นการพิสูจน์ที่เริ่มพิจารณาจากเรื่องของการ เคลื่อนไหว (motion) สิ่งทั้งหลายที่เราพบเห็นในโลกแห่งประสบการณ์รอบตัวเรา มีการ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เกิดจากตัวของสิ่งที่เคลื่อนไหวเอง เพราะเหตุว่าการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนสภาพจากภาวะแฝง (potentiality) ไปสู่ภาวะแห่งความเป็นจริง (actuality)⁴⁹ เช่นไม้มีภาวะแฝงที่จะ ร้อนและเปลี่ยนแปลงกลายเป็นเตาถ่านเมื่อได้รับความร้อนจากไฟ ซึ่งเป็นภาวะจริงของ ความร้อน ภาวะแฝงก็จะกลายสภาพเป็นภาวะที่เป็นจริง และทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง ในกรณีของไฟซึ่งมีภาวะที่เป็นจริงคือความร้อนก็ย่อมมีภาวะแฝงที่จะเย็น เมื่อได้รับความเย็น จากสิ่งที่เป็นภาวะจริงของความร้อน ก็จะเกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสภาพ นั้นย่อม หมายความว่า สิ่งใดก็ตามที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงย่อมมีสาเหตุมาจากสิ่งอื่น ไม่มี สิ่งใดที่เป็นทั้งสิ่งที่เคลื่อนไหวและสิ่งที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวได้ในเวลาเดียวกัน⁵⁰

---

⁴⁸Bronstein & Schulweis, Approaches to the Philosophy of Religion (ed ed., Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, Inc., 1959), p. 133. "We can demonstrate the existence of God from His effects; though from them we can not perfectly know God as He is in His essence."

^{48a}St. Thomas Aquinas, Summa Theologica. Ia, 2,3.

⁴⁹Bronstein & Schulweis, op. cit., p. 134.

⁵⁰Loc. cit.

หมายความว่า เมื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจะต้องมีสาเหตุของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงมาจากสิ่งอื่น และแม้แต่สิ่งที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงก็ย่อมจะต้องมีสาเหตุมาจากสิ่งอื่นเช่นกัน แต่กระบวนการดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะของการไม่มีที่สิ้นสุดไม่ได้ จะต้องมียุติหรือที่มาของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง โดยที่ตัวของสิ่งนั้นไม่เปลี่ยนแปลง สิ่งแรกหรือสาเหตุแรกของการเคลื่อนไหว (The first mover) คือพระเจ้า

ข. ข้อพิสูจน์ประการที่สอง พิจารณาจาก เรื่องของสาเหตุและผล (cause and effect) เซนต์ โทมัส อะไควนัส อธิบายว่า จากสิ่งทั้งหลายที่เราพบในโลกแห่งประสบการณ์รอบตัวเราจะพบว่า ไม่มีสิ่งใดที่เป็นสาเหตุของตัวเอง แต่จะต้องเป็นสิ่งที่เกิดมาจากสิ่งอื่นที่เป็นเหตุทำให้เกิดขึ้น และเมื่อเราพิจารณาย้อนไปเรื่อย ๆ ก็จะพบความจริงว่า แต่ละสิ่งเป็นผลที่เกิดมาจากเหตุอื่น และตัวของเหตุเองก็เป็นผลที่เกิดมาจากเหตุอื่นอีกเช่นกัน และในทำนองเดียวกันกับข้อพิสูจน์ประการแรก กระบวนการของสาเหตุและผลจะดำเนินไปในลักษณะที่สืบเนื่อง โดยไม่มีที่สิ้นสุดไม่ได้ จำเป็นจะต้องมีสิ่งที่ เป็นสาเหตุสูงสุด (Ultimate cause) ที่ทำให้เกิดผลโดยที่ตัวเองไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่นมาเป็นเหตุในการมีอยู่ของตน พระเจ้าคือสิ่งที่ เป็นสาเหตุอันสูงสุด⁵¹

ค. ข้อพิสูจน์ประการที่สาม เป็นการพิจารณาจากสิ่งที่มีภาวะอันจำเป็น สิ่งทั้งหลายนี้มีอยู่มีลักษณะ เป็นสิ่งที่มีการเกิดขึ้นและเสื่อมสลายไป คือมีสภาวะที่เป็นทั้งสิ่งที่มีอยู่และไม่มีอยู่ เป็นสิ่งไม่คงที่แน่นอนซึ่ง เป็นข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งทั้งหลายที่มีอยู่นั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่ มีภาวะอันจำเป็น เพราะถ้ามีภาวะจำเป็นแล้ว ย่อมอยู่เหนือการเกิดขึ้นและการเสื่อมสลาย เป็นสิ่งที่ มีภาวะคงอยู่เช่นนั้นตลอดไป เซนต์ โทมัส อะไควนัส กล่าวว่า เนื่องมาจากสิ่งที่มีภาวะอันจำเป็นนี้เองจึงทำให้เกิดมีสิ่งทั้งหลายได้ ถ้าปราศจากสิ่งที่มีภาวะอันจำเป็นแล้วจะไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น⁵² และสิ่งที่มีภาวะอันจำเป็นนี้ก็คือพระเจ้า

⁵¹Ibid., p. 135.

⁵²Copleston, op. cit., Volume 2, Part 2; p. 68.

ง. ข้อพิสูจน์ประการที่สี่ เป็นการพิสูจน์ที่เชนต ออกลัดคิน และเชนต แอนแซลล์ ไคกล่าวไว้ ไคแก่การพิจารณาจากลำดับชั้นของคุณค่าทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกมนุษย์ เช่น ความดี ความงาม เป็นต้น การที่จิตของมนุษย์สามารถตัดสินเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคุณค่าเหล่านี้ได้ จากดี ย่อมดีกว่า และดีที่สุด เช่นนี้เป็นข้อเท็จจริงที่ชี้ให้เห็นว่าจะต้องมีสิ่งที่เป็นภาวะอันสูงสุด (supreme Being) ของคุณค่าเหล่านี้ เป็นมาตรฐานอันสมบูรณ์สูงสุดที่ทำให้มองเห็นลำดับชั้นของความแตกต่างของคุณค่าทั้งหลายในโลกมนุษย์ ทำให้มองเห็นลำดับชั้นของความสมบูรณ์ที่แตกต่างกัน และในที่สุดเราก็จะเข้าใจว่าพระเจ้าเป็นสิ่งที่มีความภาวะอันสูงสุด เป็นแบบหรือมาตรฐานอันสมบูรณ์ดังกล่าว⁵³

จ. ข้อพิสูจน์ประการที่ห้า เป็นการพิสูจน์ในแบบอันตวิทยา (teleological) โดยพิจารณาจากสภาพการมีอยู่ของสิ่งทั้งหลายในโลกที่มีความเป็นระเบียบ มีกระบวนการและวิวัฒนาการ มีความกลมกลืน อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้สิ่งทั้งหลายเป็นอยู่อย่างที่เป็นอยู่ เชนต โชมัส อะไควนัส อธิบายว่า การที่สิ่งทั้งหลายจะดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ระเบียบหรือวิถีทางคง เช่นที่ปรากฏไคนั้น จะต้องถูกควบคุมหรือกำหนดโดยสิ่งอื่น เหมือนดังเช่นลูกหนูที่วิ่งไปสู่ทิศทางที่กำหนดโดยผู้ยิง⁵⁴ การอธิบายเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าจะต้องมีสิ่งที่เป็น "สิ่งที่เป็นภาวะแห่งความฉลาด" (Intelligent Being) เป็นผู้กำหนดวิถีทางและระเบียบให้แก่สิ่งทั้งหลาย รวมทั้งทำให้เกิดความกลมกลืนขึ้นในโลกมนุษย์ "สิ่งที่เป็นภาวะแห่งความฉลาด" ตามคำอธิบายของเชนต โชมัส อะไควนัส ไม่ได้มีฐานะเป็นเพียงผู้จัดระเบียบหรือนายช่างคังที่เพลโตเรียกว่า เคมีเอิร์จ (Demiurge) เท่านั้น แต่มีฐานะเป็นผู้สร้างด้วย คือสร้างสิ่งทั้งหลายให้เกิดขึ้นและวางให้อยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์อย่างทีสิ่งทั้งหลายเป็นอยู่ พระเจ้าเป็นภาวะแห่งความฉลาดคังที่กล่าวมา

2.3.3 สรุปทัศนะของเชนต โชมัส อะไควนัส

ถ้าจะถือว่าวิธีการพิสูจน์ของเชนต โชมัส อะไควนัส แตกต่างจากวิธีการพิสูจน์ของเชนต ออกลัดคิน และเชนต แอนแซลล์ แล้ว ก็เป็นความแตกต่างกันแต่เพียงตรงที่

⁵³ Ibid., p. 62.

⁵⁴ Ibid., pp. 63-64.

เน้นความสำคัญอันเด่นชัดของสิ่งเดียวกัน กล่าวคือ ในขณะที่เซนต์ ออกัสติน และเซนต์ แอน-
 แดม ให้ความสำคัญในวิธีการพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าในลักษณะที่เป็นนามธรรม คือเป็น
 เรื่องของการใช้ความคิดโดยตรงของจิตที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่นมาเป็นส่วนประกอบ แต่เซนต์
 โทมัส อะไควนัส ให้ความสำคัญในวิธีการพิสูจน์ในลักษณะที่ใช้ความเป็นจริงในธรรมชาติเป็น
 จุดเริ่มต้นและนำไปสู่การมีอยู่ของพระเจ้า อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงจุดสุดท้ายที่สำคัญคือ
 พระเจ้า ทศนะของเซนต์ ออกัสติน เซนต์ แอนแดม และเซนต์ โทมัส อะไควนัส ก็เป็น
 ไปในแบบเดียวกันคือ พระเจ้าเป็นสิ่งที่มีการะอันสูงสุดที่อยู่เหนือธรรมชาติและมนุษย์ไม่อาจ
 เข้าใจพระเจ้าได้อย่างแท้จริงดังที่พระเจ้าเป็น ความรู้ความเข้าใจในการมีอยู่ของพระเจ้า
 เป็นสิ่งตอบสนองจากเบื้องบน (คือพระเจ้า) มาสู่จิตของมนุษย์ที่มีความเชื่อและศรัทธา และ
 แม้วามมนุษย์ไม่อาจเข้าใจพระเจ้าได้อย่างแท้จริงในธรรมชาติหรือสภาวะของพระองค์ แต่
 ผลลัพธ์ที่ได้จากการพิสูจน์ของเซนต์ โทมัส อะไควนัส ก็คือ มนุษย์สามารถที่จะรู้ว่าพระเจ้า
 เป็นสิ่งดังต่อไปนี้⁵⁵

1. เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวโดยที่ตนเองไม่เคลื่อนไหว (The unmoved mover)
  2. เป็นสาเหตุแรก (First cause) ของทุกสิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในโลก
  3. เป็นสิ่งที่มีภาวะจำเป็นอันสูงสุด ถ้าปราศจากภาวะอันจำเป็นนี้แล้วจะไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นและมีอยู่ในโลกมนุษย์
  4. เป็นสาเหตุสุดท้าย (Final cause) หรือมาตรฐานอันสูงสุดของคุณค่าทั้งหลายที่มีอยู่ในโลก
  5. เป็นผู้ควบคุมและกำหนดรูปแบบให้แก่โลกมนุษย์
- แม้ว่าเซนต์ โทมัส อะไควนัส จะพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้าจากสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยใช้สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อมูลประกอบการพิสูจน์ แต่เมื่อถึงการที่มนุษย์จะสามารถเข้าถึงและรับรู้ในการมีอยู่ของพระเจ้าอย่างเป็นที่เข้าใจได้นั้น จะต้องเป็นไปใน

⁵⁵Ibid., p. 73.

ลักษณะที่เกิดจากการหยั่งรู้ของจิตโดยตรง จิตสัมผัสและรับรู้ในความจริงที่เปิดเผยโดยพระเจ้า นั้นยอมหมายความว่าวิธีการพิสูจน์ตามที่กล่าวมาแล้ว เป็นเพียงการเตรียมจิตให้พร้อมขั้นต้นเพื่อที่จะก้าวไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลลัพท์ที่ได้จากการพิสูจน์ก็คือ เมื่อเราสามารถที่จะรู้ว่าพระเจ้ามีอยู่และเป็นสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว สิ่งที่เราต้องการคำอธิบายต่อไปก็คือ การเป็นเช่นนั้นเป็นอย่างไร เช่น การกล่าวว่าพระเจ้าเป็นสาเหตุแรก จากข้อความนี้เราขอเท็จจริงอะไรบางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่พระเจ้าเป็นสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติและเป็นสิ่งที่ไม่อาจให้คำจำกัดความได้นั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าพระเจ้าอยู่นอกเหนือภาษาและข้อความที่มนุษย์ใช้ ปัญหาจึงเกิดขึ้นต่อไปว่า เมื่อมนุษย์จำเป็นต้องใช้ภาษาที่จำกัดด้วยประสบการณ์ของตนกล่าวถึงพระเจ้า ลักษณะของการใช้ภาษาและความหมายของข้อความจะเป็นไปในลักษณะ เช่นไร ซึ่งคำตอบในเรื่องนี้จะได้พิจารณาถัดไปในบทที่ 3

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย